

KADINLARIN VAROLMA YOLLARI

Asude BİLGİN*

ÖZET

Bu çalışmada kadınların bilgi toplama yolları, böylece de dünyayı algılama ve kendilerine yön verme biçimleri ile Maslow'un ihtiyaçlar sıralaması kuramının karşılaştırılmasını yapan bir makale özetlenmiştir. Makale, kadınların Maslow'un kuramındaki en üst düzeye, diğer bir deyişle kendini gerçekleştirmeye ulaşabilmelerinin bilgi toplama yollarıyla doğrudan ilgili olduğunu göstermektedir. Çalışma, kadınların meslek seçimlerinin de bilgi toplama yollarıyla bağlantısına dikkat çekerek, danışmanlara ve kadınlara bu yöndeki gelişmeleri için öneriler getirmektedir.

Anahtar kelimeler: Kadınların meslek seçimi, kadınların bilgi toplama yolları.

SUMMARY

Women's Way of Becoming

In this study an article is summarized which was about the comparison of the women's ways of knowing and Maslow's theory of motivation. Motivation toward self-actualization is related to the ways of knowing. The article wanted to take attention to the relation of women's career choices to their ways of knowing. Then some suggestions were given for facilitating females' progress toward self-actualized womanhood.

Key words: Career choice of women, women's way of knowing.

---

* Doç. Dr.; Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Öğretim Üyesi

KADINLARIN BİLGİ EDİNME YOLLARI

Canlılar yaşamlarına devam edebilmek, tepkilerine yön verebilmek için çevreden bilgi toplamak zorundadırlar. Şu halde kadınların bilgi edinme yolları araştırıldığında kendilerine nasıl yön verdikleri, örneğin; bir meslek kararını neye göre verdikleri daha iyi anlaşılacaktır. Eğer kadınların nasıl “bildikleri” yani dünyayı nasıl algıladıkları anlaşılırsa, kendi kaderlerinde söz sahibi olarak daha aktif olmaları sağlanabilecektir. Çünkü kadınların varoluşu “bilme” yolları üzerine oturtulmuştur. Bilme edilgen yapıdadır; oysa varolma etken bir davranıştır. “Bilme” bilişsel yapıda değişiklik gerektirir. Bilme ve yapma arasındaki çatışma bilişsel çelişkiyi ortaya çıkarır. Bu çelişkiyi azaltmak için birey davranışa geçer.

Belenky ve arkadaşları (Aktaran: Davalos ve Griffin, 1997), 135 kadını yaptıkları derinlemesine görüşmeler sonucu 5 epistemolojik durum saptadılar:

Sessizlik – Birey varlığından habersizdir, nasıl öğrendiğini ve “bildiğini” düşünmez. Otoriteye köle gibi hizmet eder, güçsüz ve bağımlıdır.

Alınmış Bilgi – Fikirler somuttur. Birey bilgiyi biriktirir, başkalarının kelimeleri onun olur. İtaatkâr ve izleyicidir. Fakat kendine güven ve yaratıcılık yoktur.

Öznel Bilgi – Birey kendi sesini dinlemeye başlar, otoriteye güvenini kaybeder, kendi deneyimlerini gerçeğin bilinci kaynağı olarak kabul eder.

Prosedüre Uygun Bilgi (usule uygun) – Hem nedensellik hem sezgi geçerli kabul edilir. Birey hem bağımsız, hem ilişkili bilme yollarını kullanır. Bağımsız bilme ile anlatılmak istenen genel ilkeler ve kritik düşünme yardımıyla ulaşılan bilgilerdir. İlişkili bilme biçiminde ise empati, şefkat, sabır gibi iç değişkenler egemendir.

Yapılandırılmış Bilgi – Birey kendi sesi ve aklını da değerlendirerek derinlerde olan gerçeğin nedensellik, sezgi ve diğerlerinin uzmanlığıyla çıkarılabileceğini bilir.

MASLOW’UN KURAMI

Maslow’un kuramı insanın bir ihtiyacı doyurulunca bir diğerinin ortaya çıkacağını öne sürer. İnsan daima büyüme, gelişme, mutluluk ve doyuma doğru hareket eder. Maslow’un kuramının temel özellikleri şöyledir:

Fizyolojik İhtiyaçlar: Bu ihtiyaçlar organizmanın yaşamını sürdürebilmesi için karşılanması gereken ihtiyaçlardır. Yemek, içmek, üremek

gibi... Bu ihtiyaçlar uzun süre karşılanmazsa birey diğer ihtiyaçlarla gdlenmeyecektir.

Güvence İhtiyacı: Bu gereksinim bireyin düzenli, tutarlı ve kestirilebilir bir dünyada yaşama isteğiyle ilgilidir.

Ait Olma ve Sevme İhtiyacı: Birey diğerleriyle yakın ve sevecen ilişkiler kurmak ister. Bir gruba ait olmak o'na mutluluk verir. Aile, arkadaş, komşu, iş arkadaşı gibi...

Onur İhtiyacı: Bu psikolojik ihtiyaç ikiye ayrılır: Diğerlerinden sayđı görme ve kendine sayđı duyma. Diğerlerinden sayđı görme, tanınma, kabul, takdir edilme ve statü sahibi olma istekleriyle belirlenir. Kendine sayđı duyma ise yeterlik, güven, başarı, bağımsızlık ve özgürlükle ilgilidir. Bu ihtiyaçlar karşılanmazsa birey cesaretsiz, güçsüz ve içedönük olur.

Kendini Gerçekleştirme: Eğer nceki ihtiyaçlar karşlandıysa bu ihtiyaç ortaya çıkabilir. Kendini gerçekleştirme bireyin potansiyelini sonuna dek kullanma isteği ile ifade edilir. Bu aşamadaki birey enerjisini alt evrelerdeki gibi gerilim azaltmak amacıyla değil, gerilim yaratmak amacıyla kullanır. Bu gerilim gelişmeye ve sonunda yaratıcı tepkiye yol açar.

MASLOW'UN KURAMIYLA KARşILAşTIRMA

Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisi kuramı ile bu beş epistemolojik durum birbirleriyle karşılaştırılabilirler. Maslow'un fizyolojik evresi, kadınların sessizlik durumuna karşılık gelebilir. Yaşamda kalma mücadelesi veren birinin sesi yoktur. Her iki kuramdaki bu ilk evrede, yaşamaya uğraşan biri gelişmek için g ayıramaz.

Maslow'un güvence evresi Belenky ve arkadaşlarının **alınmış** bilgi pozisyonuna benzemektedir. Kadınların otoriteyi, dolayısıyla erkekleri dinlediği ve ayak uydurduğu bir yaşam biçimini simgeler. Bu pozisyonun özelliği otoritenin kabul, akılcı düşüncenin eksikliği, geçerliliği sorgulanmadan bilgi alımı, başkalarının kelimelerine kendininmiş gibi uyum yapılmasıdır. Başkalarının düşüncelerine göre yaşayan bu kadınlar böylece yanlış kararlar alma riskinden de uzak dururlar. Belirsizliğe toleransları yoktur. Doğru ya da yanlış, siyah veya beyaz.... Yaşamlarında gri bir alan, hatalar için uygun bir alan bulunmaz. İyi bir kız olmak, pasif, itaatkr, başkalarına destek veren biri olmak demektir. Evde yaşanan şiddetin ışığında bu pozisyon fiziki ve duygusal anlamda birçok kadın için **güvence** demektir.

Maslow'un nc evresi ait olma, sevme, kişinin hayatındaki önemli kişiler tarafından anlaşılma, kabul edilme biçiminde bir isteği içerir. Kadınların **bilme** biçimlerinde nc pozisyon öznel bilgi edinmedir. Bu durumda kadın, sezgilerine dayanır. Mantık, analiz kullanılmaz, sevgi ve ait

olma ihtiyacı ile hareket edilirken nedenler üzerinde durulmaz. “Nasıl hissediyorum?” sorusu kişinin sık sık aptalca ve mantık dışı seçimlerini yönetir.

Varolma çabasından bakılınca öznel düzeyde bir kadın, kendi iç sesine kulak vermesini öğrenmiştir. Başkalarına göre biçimlenen bir ben kavramı yerine içten yönetilen bir ben kavramı gelişir. Bu sezgisel bilgi kullanımı daha çok aile ilişkilerinde kendini gösterir. Kadınlar aileleriyle ilgili konularda içlerinden gelen sese ayak uydururlar, çünkü anne-baba ve/veya çocuklar kadının sevgi ve ait olma nesnelere sahiptir.

Maslow’un dördüncü evresi statü, onur kazanma, kadınların prosedüre uygun bilgi edinme durumuyla benzerdir. Bu evrede kadın kendine duyduğu saygı kadar başarılı olmak yönünde bir güdüyle davranır. Prosedüre uygun bilgi edinme ise sezgi ve aklın karışımıyla tanımlanır ve kadına duygularını akıyla birleştirerek ifade etme şansı verir. Kadın seçimleri için sorumluluk alır. Bu pozisyon önceliklere göre daha objektiftir, kadının kendi bakış açısıyla diğerlerinin bakış açılarını birleştirir.

Bağımsız ve ilişkili öğrenmeler bir parçanın iki yüzüdür. Bağımsız öğrenmede kadın varolma yolunda bir adım ilerlemiştir. Daha baskın konuşabilir, nedenselliği daha etkin kullanabilir, kendini ifade edebilir ve artık erkekler tarafından değil yasalar tarafından yönetildiğini düşünür. İlişkili öğrenme diğerleriyle ilişkiler sonucu ortaya çıkar; empati gerektirir. Bu düzeyde olan bir kadın hem kendi duygularını kontrol edebilir, amaçlarını belirler ve kendine güvenir, hem de diğerlerinin saygısını kazanır.

Maslow’un kavramının en üst düzeyi kendini gerçekleştirmedir. Kendini gerçekleştiren insan diğer ihtiyaçlarını doyummuştur ve artık yapabileceğinin en iyisi yapma yollarını aramaktadır. 3000 kolej öğrencisiyle yaptığı çalışmada Maslow, sadece bir kişiyi bu özelliğe sahip olarak tanımlamıştır.

Maslow’a göre kendini gerçekleştirmiş kişi 4 grupta toplanabilecek özellikler gösterir: Farkındalık, dürüstlük, özgürlük ve güven.

Farkındalık, gerçeğin etkin, net bir şekilde algılanması demektir. Bu özellik bir insan doğasıyla, kendisiyle ve yaşamındaki zirve deneyimlerle temas halindedir. Politik, dini konularda ve duygularını tam ifade etmede net bir algıya sahiptir. Doğadaki düzen ve güzelliği değerlendirebilirler. Deneyime açık, tutumlarında esnek ve yeni bilgi edinme konusunda isteklidirler. Ahlaki konularda üst düzeyde netlik taşırlar. Toplumun norm ve yasalarının etkisini aşmışlardır. Dünyadan bu biçimde haberdar olmaları sonucu sık sık zirve ve yoğun yaşantılar geçirirler, kendilerini aşarlar ve diğerlerinden değişik görünürler. Belenky ve arkadaşlarına (Aktaran: Davalos ve Griffin, 1997) göre yapılandırıcı niteliğe sahip olan insanlar, soruların cevaplarının, soranın ve cevap verenin algısal çerçevesine bağlı olduğunun farkındadırlar.

Gerçek değişik şekillerde yorumlanabildiğini kavrarlar. Böylece doğru ve yanlış gibi olgunlaşmamış genellemelere gitmekten kaçınırlar. Bu düzeydeki kişiler sınamak, soru sormak gibi bilginin yapılandırılacağı sistemleri geliştirir. Maslow'un gözleminde kendini gerçekleştirenler kültürlerin üstünde değerlere sahiptir, tutumları esnektir ve ahlaki farkındalıkları yüksektir.

Dürüstlük, kendini gerçekleştiren kişinin ikinci özelliğidir. Bu, kişinin kendi duygularını bilmesi ve onlara güvenmesiyle olur. Kendilerini diğerlerine yakın hissederler, her düzeyde ardalanan insanı kabul ederler. İlişkilerindeki derinlik nedeniyle gerçek arkadaşlar edinebilirler. Gerçeği arayan yapılandırıcı kişi de bilir ki farklı bakış açıları ve farklı zamanlar farklı cevaplar üretir. Bu nedenle insanlarla yakın ve empatik bir ilişki kurmaya çalışırlar. Böyle bir yaklaşım yapılandırıcı kişiyi kendinin olduğu kadar diğerlerinin de davranış ve düşüncelerini dikkate almaya yönlendirir.

Özgürlük, kendini gerçekleştiren kişinin üçüncü özelliğidir. Bu bağımsız, yaratıcı, spontan bir yaşama biçimidir. Kendini gerçekleştiren kişiler fiziki ve sosyal çevrelerinden daha az etkilenirler, davranışları daha çok iş yaşamlarından kaynaklanır.

Yapılandırıcının özgürlüğü ise diğerlerinin bakış çerçevesinden çıkabilmesindedir. Hem kendinin hem diğerlerinin bakış açılarını birleştirir ve yaşam kalitesini yükseltir.

Güven, kendini gerçekleştiren insanın temel bir başka özelliğidir. Bunlar kendilerini, diğerlerini ve doğayı olduğu gibi kabul ederler. Olabileceklerinin en iyisi olmaya çalışırlar ve yaşama tam bir problem çözümcü olarak yaklaşırlar. Yapılandırıcılar da problem çözme yollarını ararlar. Yapabileceklerini davranışa geçirirler. Kendini gerçekleştiren insan kültürlenmeye direnir. Kültürle uyum içinde yaşar ancak ondan bağımsızdır da. Yapılandırıcılar da tüm bilgiyi kültür ve değerlerinin ötesinde kendileri yapılandırmıştır, tutumları esnektir. Kendini gerçekleştirenler gibi yapılandırıcılar da iç çelişkilere ve belirsizliklere karşı yüksek bir toleransa sahiptir ve bu durumlarda yaratıcı tepkiler oluşturabilirler.

Genç kız ve genç kadınların terapisinde uzmanlaşmış olan Pipher (Aktaran: Davalos ve Griffin, 1997) bir kadının ne yapabileceği ve ne olabileceği konusunda çelişkili mesajlar gönderen bir toplumda güçlü ve yeterli bir kadın olmanın güçlüklerine değinmektedir. Kullandığı terapi "Uyandırma Terapisi"dir. Bu terapide gelişen genç kadına kültürün etkisi konusunda bilinci uyandırma biçiminde yardım edilir. Pipher kızları, değerleri yargılamalarını engelleyerek, bireyselliklerini bir hamura dönüştürmeyi amaçlayan bir kültürde gerçek benliklerini arama, bulma ve koruma yönünde yöreklendirmektedir.

Pipher genç kadınlara şu stratejileri önermektedir:

- 1) Bir günlük yazmaya başlamak, bunu yaparken aktivitelerini gözlemek, incelemek, ancak duygu ve düşüncelerini yargılamamak.
- 2) Bilişsel olarak direnebilmek için kültürel kural, tören ve değerleri gözlemek.
- 3) Aile, okul, meslek, cinsiyet ve yakın ilişkiler için bilinçli seçimler yapmak.
- 4) Zaman, aktiviteler, ilişkiler ve bedeni hakkında sınırları belirlemek.
- 5) İlişkilerini tanımlamak, ihtiyaçlarını belirlemek, düşüncelerini ve değerlerini birleştirmek.
- 6) Düşünceyi duygudan ayırmak.
- 7) Bir amaca yönelmek ve öyle kalmak.
- 8) Sıkıntıları olumlu yollarla yenmek.
- 9) Coşkusal tepkilerini yumuşatmak.
- 10) Değerli yönlerini bulmak üzere kendini incelemek.
- 11) Özgeciliğin mutluluğunu yaşamak, kendisiyle daha az ilgilenmek.

Pipher kadınların amacının gerçek benliğini bulmak, tanımlamak ve korumak olduğunu söylemektedir. Bu nedenle yukarıdaki öneriler ister ergenliğin ilk yıllarında olsun, isterse orta yaşın sonlarında olsun tüm kadınlar için geçerlidir. Kültürde değişiklik mümkündür. Birçok kadın meslek fırsatlarını genişletmek için yeterli bilgiye sahiptir. Bunun yanı sıra kadınlar için hava geçerli olan sınırlılıklardan ve toplumdaki eşitsizliklerden de haberdardır. Ancak bu kadınlar ne bu bilgiyi ne de kendine yeten bir insan modelini kızlarına geçiremezler. Onlar sadece “bilir”. Öte yandan bilgilerini davranışa dönüştüren kadınlar kendilerini gerçekleştirmeye doğru ilerlerler ve daha genç kızlar için “gerçek ben” olabilmek için iyi bir model oluştururlar.

KAYNAK

1. Davalos, R.A. and Griffin G. (1997): “Women’s Ways of Knowing”, Psychology: A Journal of Human Behavior, 2, 33-39.